

Anna Freudová – dcera svého otce

Štěpánka Michalíčková

Psychologický ústav FF MU, Brno

450520@mail.muni.cz

Najde se jen málo lidí, kteří nikdy neslyšeli o Sigmundu Freudovi. Mnoho z nás ale neví, že měl dceru, která se obrovskou měrou zasloužila o rozvoj péče o traumatizované děti a sirotky. To vše jako odvážná nezávislá žena, židovka, na pozadí tehdejšího válečného Rakouska. Jaký byl ale vztah s jejím otcem? Do jaké míry jí Freud ovlivnil? V čem s ním zásadně nesouhlasila? A čím vším přispěla do oblasti dětské psychologie a pediatrie?

There are few people who have never heard about Sigmund Freud. Many of us don't know that he had a daughter who contributed to care of traumatized children and orphans. She was independent woman and Jewish woman, during the war in Austria. What relationship she had with her father? How Freud influenced her? In which topics she didn't agree with him? How she contributed to children's psychology and paediatrics?

Klíčová slova: Freud, pediatrie, Anna Freudová

Key words: Freud, paedriatics, Anna Freud

Dětství a dospívání

Anna byla šesté a poslední dítě Freudových. Můžeme říci, že manželé nebyli z jejího narození velice nadšení. Freud si nepřál další děti, protože Marta, jeho žena, nesla všechny porody velice těžce jak z fyzické, tak psychické stránky (Weissweiler, 2008).

V rodině měla těžké postavení. Byla nejmladším, v podstatě nechtěným dítětem. Matka byla naprosto vyčerpaná a dětem nemohla dát tolik, kolik si přála. Když Anna

dospívala, žárlila na svou starší sestru Sofii, která vynikala svojí krásou a také si to dost dobře uvědomovala. Neměla mnoho přátel a cítila se odstrkována. Otec ji zakázal studovat, i když byla premiantkou, a to kvůli tehdejším společenským konvencím. Do toho se přidaly fyzické problémy, se kterými se musela dlouho léčit daleko od domova a měla dokonce zakázáno zúčastnit se Sofiiny svatby. Zdravotní problémy Annu doprovázely celý život. Navzdory svému otci později nakonec složila závěrečné zkoušky a stala se učitelkou na své bývalé škole (Weissweiler, 2008).

Vztah s otcem

V téže době se začínala zajímat o vzdělání a také o otcovu práci. Snažila se na něj udělat dojem a ve všem se mu zavděčit. Ráda chodila do jeho pracovny a pomáhala mu třídit poštu (Weissweiler, 2008). Weissweillerová (2008) se domnívá, že Anna dala impuls pro Freudovu teorii oidipovského komplexu. Svou dceru totiž na prahu dospělosti analyzoval a v téže době se o toto téma také začal usilovně zajímat. Později začal být na svou dceru pyšný a všude se s její inteligencí a důvtipem chlubil. Dokonce si přál, aby v jeho díle pokračovala (Weissweiler, 2008).

Freud byl ale naopak také znepokojen jejím vztahem k němu samotnému. Anna se o něj pečlivě starala, často více než vlastní manželka. Během života si vyměnili tisíce dopisů. Měla o otci i erotické sny, ze kterých měl Freud starosti. Na druhou stranu mu potvrzovali jeho teorie. Z Freudovi strany to ovšem také nebylo úplně nevinně. Několikrát se přistihl, jak žárlí a Annu chtěl mít jen pro sebe (Weissweiler, 2008). Anna později přiznala, že s matkou a její sestrou, tedy svou tetou, soupeřila o jeho pozornost (Sayers, 1999).

Freud pozoroval a využíval členy rodiny jako zdroj pro své teorie a svá díla. Manželku Martu studoval ohledně jejího zdraví v průběhu těhotenství a mezi nimi. O jejich intimních záležitostech a problémech (např. menstruační cyklus) si dopisoval s jeho přítelem, také lékařem a rozebírali tyto data pro svojí práci, což Marta nesla velice těžce. Svých dětí se například vyptával na sny a poznatky z nich použil taktéž pro své teorie. Do svých prací zařadil i výsledky z výzkumů některých svých sourozenců (Weissweiler, 2008).

Soukromý život

Annin soukromý život je plný otazníků. Její první láskou byl vzdálený bratranec Edward, který jí city neopětoval. To byl podle všeho její první a poslední muž v jejím životě.

Zanedlouho se platonicky zamilovala do rodinné přítelkyně z Holandska, se kterou si dlouhá léta dopisovala. Freud po analýze shledal, že je Anna homosexuální, ale tento fakt mu nevadil tím spíše, že informace opět použil při svých výzkumech. Weissweilerová (2008) také píše, že ve svém spise o homosexualitě hovoří právě o Anně. Tento fakt podkládá tím, že v textu pacientku neodsuzuje, naopak ji podporuje a je k ní velmi přívětivý a tolerantní.

Anninou nejvěrnější přítelkyní se stala Dorothy Burlinghamová, která se svými 4 dětmi přijela do Vídně za účelem analýzy jednoho z nich. Staly se z nich nerozlučné přítelkyně, pronajaly si společně vilku a Anna se starala o všechny děti a analyzovala je. Dokonce se i oblékaly jako dvojčata. Weissweilerová (2008) se domnívá, že mezi nimi byl jasný homosexuální vztah.

Freudova nemoc

Freud v 67 letech onemocněl rakovinou čelisti, která sebou nesla mnohé nepříjemné zákroky a utrpení. Anna otci pomáhala jak po lékařské stránce, kdy o něho velmi pečovala, tak po stránce pracovní. Na různých schůzkách a kongresech prezentovala jeho nejnovější poznatky i přes to, že mnohé z nich jsou k ženám přinejmenším hanlivé až urážlivé. Pokračovala také v šíření psychoanalýzy a jejích myšlenek (Weissweiler, 2008). V podstatě zastala roli jeho manželky, ať už se jednalo o péči o nemocného, nebo o jeho práci, kterou Marta nechápala a opovrhovala jí (Sayers, 1999).

Annina celoživotní práce

Anna založila spolu se svými přítelkyněmi jesle pro chudé děti ve Vídni. Poté, co se kvůli válce musela celá rodina přestěhovat, založila válečné jesle v Hampsteadu, kde v práci pokračovala (jesle dodnes fungují jako Centrum Anny Freudové). Toto zařízení bylo pro děti, jejichž rodiny zasáhla válka a bída. Zajistily jim střechu nad hlavou, staraly se o jejich základní potřeby, snažily se o zmírnění jejich utrpení a v rámci možností i o výchovu. Všechny poznatky z této práce si Anna pečlivě uchovávala pro svá bádání. Do této činnosti se vrhla celým svým srdcem a děti v domově milovala jako své vlastní. Postupně začala s terapiemi (Weissweiler, 2008).

Anna se zde zabývala především vztahem dítě–matka. Všimla si, že je dítě nejvíce fixováno na matku, která pokud je klidná je klidné i dítě, i když třeba probíhají nálety. Pokud tedy dítě matku mělo, zpočátku docházela do zařízení spolu s ním, čímž se Anna snažila o

postupné přerušení fixace. V jeslích také vytvořila menší skupiny dětí, které měly svou vlastní vychovatelku, jako náhradu za matku. (Sayers, 1999).

Rozpory jejích děl

Anna ve své první knize, velmi kritizuje Freudovi myšlenky o dětských snech a sexuální podtexty nemocí. Nesouhlasila také s jeho názory o postavení ženy. Annina nevlivnější kniha *Já a obranné mechanismy* (1936), vyšla k příležitosti Freudových osmdesátých narozenin, což dokazuje její pevný vztah k otci a jeho práci (Weissweiler, 2008). Anna oproti otci razila analytický přístup zaměřený více na matku než na otce. Používala jeho analýzu snů, kterou doplnila o analýzu dětských kreseb. Dále například tvrdila, že děti nejsou schopné spontánně volně analyzovat, zatímco Freud ano (Sayers, 1999).

Největší zásluhy

Po smrti jejího otce se našlo mnoho lidí, kteří chtěli zveřejnit nějaké informace o něm nebo dokonce napsat životopis. Anna si to ovšem výslovně nepřála, i když se jednalo mimo jiné i o její sestřenicí. Možná to odmítala z důvodu toho, že nechtěla, aby Freuda kritizovali jiní, i když to ona sama také mnohdy udělala (Weissweiler, 2008).

Je jasné, že Freud Annu zásadně ovlivnil. I když začínala se svou prací u dospělých, skončila s dětmi, kterým více rozuměla (Weissweiler, 2008). Velice významně ovlivnila i tehdejší politiku v oblasti výchovy dítěte. Díky ní se začala upřednostňovat pěstounská péče před dětskými domovy nebo sirotčinci nebo hospitalizace dítěte spolu s matkou. Na vše bychom se podle Anny měli dívat dětskýma očima a podle toho o nich rozhodovat (Sayers, 1999).

Zdroje:

Sayers, J. (1999). *Matky psychoanalýzy: Helena Deutschová, Karen Horneyová, Anna Freudová, Melanie Kleinová*. Praha: Triton.

Weissweiler, E. (2008). *Freudové: biografie jedné rodiny*. Jinočany: H & H.

Zdroj obrázku:

<http://bit.ly/2Gr31my>